

Јелена Р. БАЈОВИЋ*
Универзитет у Приштини
Филозофски факултет у Косовској Митровици

Оригинални научни рад
Примљен: 10. 12. 2018.
Прихваћен: 14. 02. 2019.

ФРАЗЕОЛОГИЗМИ ИЗМЕЂУ ЛЕКСЕМА И СИНТАГМИ (У РУСКО-СРПСКОЈ КОНТАКТНОЈ ЗОНИ)

У овом раду се разматрају фразеолошке јединице различите формалне и семантичке структуре и њихов однос према лексичким и синтаксичким јединицама. Грађа је ексцерпирана из епистоларног романа Ф. М. Достојеског *Бедные люди* и његових српских превода, као и приповетке Иве Андрића *Проклета авлија* и њеног руског превода. Код руског класика је посебна пажња посвећена игри речи са лексичким компонентама фразеологизама, при чему се фразеологизам у контексту декомонује и схвата као нефразеолошка конструкција. Андрић користи фразеологизме који се одлично уклапају у структуру текста, али у изворном народном облику. Превод на сродни словенски језик показује решења која се, како сведоче примери, могу разликовати.

Кључне речи: фраземе, лексеме, синтаксеме, игра речи, декомпоновање фразеологизма.

0.1. Почетком XX века познати швајцарски лингвиста Шарл Баји је указао на разлике између фразеолошки устаљених и слободних спојева, те предложио одређену класификацију примера. Издвојио је три групе фразеолошких јединица у француском језику и нагласио изостанак јасних граница међу различитим врстама тих спојева (Баји 1961: 87). Наведену трочлану класификацију фразеологизама руском језику је прилагодио В. В. Виноградов подвукавши да су „разлике у онтолошком садржају слободних и устаљених значења толико велике и суштинске да њихово неразликовање доводи до изобличавања целокупне смисаоне структуре речи” [наш превод – Ј. Б.] (Виноградов 1947а: 21–28). Виноградов указује да је већина тих спојева мотивисана, у синхронији или дијахронији, и да се у одређеним случајевима мотивисаност открива тек помоћу компаративно-историјских анализа (Виноградов 1947б: 363) називајући фразеологизме археолошким траговима

*j.bajovic@yahoo.com

прошлости претходних стадијума језичког развоја (Виноградов 1947б: 339). То потврђују и истраживања у српском језику. Драгана Мршевић-Радовић наводи да је фразеологија један од најважнијих извора језичке слике света и да се, захваљујући својој релативно стабилној структури и значењу, фразеолошке јединице као вишелексемни спојеви, целовитог значења и релативно устаљеног лексичког састава, понашају, слично пословицама и изрекама, као повољна „спремишта” за најразличитије културне садржаје (Мршевић Радовић 2008: V, VI). Шански је Виноградовљево класификацију на сраслице, јединства и синтагме употпунио четвртом групом фразеолошких јединица – фразеолошким изразима (Шански 1985: 56).

0.2. Према речима Брагине, поменути „археолошки трагови прошлости” показују способност варирања, мењајући и смисао, и лексички састав, и структуру (Брагина 1983: 174). На том плану је карактеристичан роман Достојевског „Бедные люди” и његови преводи на српски језик (настали у размаку од скоро једног века), првенствено због припадања епистоларном жанру и чињенице да је роман саткан од разговорних елемената, преко којих Достојевски дочарава психолошки портрет тзв. „малог човека” и околине, перцепције света и личности у том свету. Познато је да је Томас Ман сматрао Достојевског „највећим психологом у светској књижевности”. Јунак романа Макар Девушкин је сложенија личност од Гогољевог Акакија Акакијевича Башмачкина који се сматра прототипом „малог човека” (Достојевски је афористички говорио да смо сви изашли из Гогољевог „Шињела”), и евидентан је развој његовог језичког стила, од неуређеног, на почетку, до књижевног на последњим страницама романа (Бабовић 1981: 11). О томе индиректно сведочи и чињеница да се последњи пример налази на 63. од 108 страна романа у издању којим смо се користили.

Р. Маројевић сматра да постоје две основне тешкоће код превођења фразеологизама на страни језик и прецизира да се огледају на плану семантизације – утврђивању значења, симболичког поља и функције у датом контексту, и на плану изражавања – проналажењу адекватних израза по сликовитости, значењу и стилској боји (Маројевић 1989: 28).

0.3. Наше истраживање замишљено је да покаже како је управо налажење стилски адекватне боје најзахтевније у превођењу епистоларног и разговорног типа текста.

Да би дочарао личност Макара Девушкина, Достојевски трансформише фразеолошке јединице у складу са јунаковим карактером: већина пронађених примера припада његовом говору и обилује деминутивима, којима се исказује понизност.

1. На грађи српских превода романа Достојевског издвојили смо осам примера са одговарајућим преводачким решењима, после којих следи закључак.

Ф.М. Достоевский „Бедные люди”, М., 1972 (собрание сочинений)	„Бедни људи”, Београд, 2013. (превео Радивој Ј. Максимовић 1888)	„Jadni ljudi”, Beograd, 1981. (preveo Radojica Jovičević)
(1.1) Не радость старость... (13)	Старост није радост, ... (8)	Starost nije radost! (103)
(1.2) ... что вы там мне пальчиком погрозили? (14)	... Да ми ви тамо прстићем припретите? (8)	... da ste mi tamo prstićem pripretili. (104)
(1.3) ... да занести околесную. (19)	... па да наприча, наприча – ти Боже знај! (15)	... pa napriča gluposti. (109)
(1.4) ... кто, дескать, другому яму роет, так тот... и сам туда же. (21)	... ко, вели, другом јаму копа, он... ће сам у њу потревити... (17)	... ko, veli, drugome jamu kopa, taj će... i sam u nju pasti. (111)
(1.5) ... во мне и матушке он души не слышал. (29)	... та он је за мене и матер готов био у ватру и воду. (28)	... mene i majku on je bezgranično voleo. (121)
(1.6) Дай-то бог! (49)	Нека би дао Бог. (56)	Dao bog! (144)
(1.7) ... когда вспоминает о заблудшей овечке своей, об дочке Дуняше! (59)	... кад се сети о заблудеј делој овчици својој, о ћерници Дуњаши! (71)	... kad se seti zabludele ovčice svoje, kćerke Dunjaše. (157)
(1.8) ... а от дела-то бочком да стороночкой. (63)	... а с посла се извуче као тарана из лонца. (76)	... a od posla se podalje drži. (161)

1.1. На самом почетку романа видимо ауторску трансформацију – да би истакао јунаков умор и однос према сопственом узрасту, Достоевски користи инверзију и негацију издваја у први план, па познати фразеологизам звучи *не радость старость*. Иако су исто могли учинити преводиоци и на српском језику (ауторски фразеологизам би звучао *није старост радост* или *није радост старост*), нису то учинили, већ су превели устаљеним фразеологизмом *старост није радост*, чиме се изгубила нијанса јунаковог односа према свом животном добу, наглашена инверзијом.

1.2. За изражавање Девушкиновог брижног и нежног, донекле стидљивог односа према Варји, Достоевски користи деминутив именице *палец*

– *пальчик*, 'прст' – 'прстић', па фразеологизам *(по)грозитъ пальцем* звучи *пальчиком погрозили*. Оба преводиоца су употребили одговарајући српски деминутив, једина разлика је у глаголском времену, што није нарушило целовитост текста.

Напомена.

У српском језику облици типа *прстић* чисти су деминутиви, док у руском деминутивно-хипокористички (или уменьшительно-ласкательная форма, како само име говори) облик *пальчик* више указује на емоционални однос говорника.

1.3. Следећи пример ексцерпиран из грађе садржи двоструку трансформацију: уместо фразеологизма *нести околесицу*, Достојевски употребљава разговорну варијанту лексеме *околесица* – *околесная*, а глаголу додаје префикс, те добијамо *занести околесную*. Максимовић преводи *на да наприча*, *наприча* – *ти Боже знај!*, Јовићевић – *на наприча глупости*. Иако израз *ти Боже знај!* даје већу сликовитост него оригинал, сматрамо да представља адекватнији превод (мада данас мало архаичан) од *да наприча глупости*, чиме је та сликовитост потпуно изгубљена.

1.4. Фразеологизам *кто другому яму роет, тот сам в нее попадет* у роману је измењен са циљем да покаже јунаково дистанцирање од Варјиног предлога да на сатиричан начин опише суседе, а финални део *и сам туда же* показује одређену бојазан Девушкина да не испадне смешан уз закључак да исмејавање других не може донети добро. Елидирано је будуће време *попадет*, које у руском има значење будућег времена, али и могуће радње – *сам може упасти*. Јовићевић је у свом преводу успео да пренесе динамичност радње, док је Максимовић употребио глагол *потрефити*, тачније разговорну варијанту *потревити* која је у савременом језику стилски обојена и карактерише само одређене говоре централне Србије. Не можемо са сигурношћу рећи како је наведени глагол звучао читаоцу XIX века, али савременом одвлачи пажњу од срамежљивости и добродушности са којом јунак то изговара.

1.5. Наредни пример је занимљив и у оригиналу и у оба превода. Достојевски користи разговорну варијанту фразеологизма *души не чаять* – *души не слышать*, уз који у речнику стоји напомена „застарело” (РХСФР I, 1979: 324). Јовићевић је превео стилски неутралном синтагмом *безгранично волети*, док је Максимовић такође употребио фразеологизам *у ватру и воду*, који се обично користи са глаголом *скочити* (преводиоца га је елидирао, али се он лако реконструираше из контекста). Међутим, наведени фразеологизам је изузетно сликовит и не представља семантички еквивалент руском, јер *души не слышать/чаять* означава 'безгранично волети, држати као мало воде на длану', док у *ватру и воду* носи другачији смисао и значи 'бити спреман на сваку жртву'.

1.6. Следећи фразеологизам – *дай Бог*, представља разговорни облик, а додавање постпозитивне речце *-то* придаје му још израженију конверзациону ноту. У преводима је исказан са *Дао бог!* и *Нека би дао Бог*, док би у духу савременог језика било, по нашем мишљењу – *Дај Боже*, са наглашавањем

императива *дај*. То је, у руском језику, стари императив 3. лица јединице који чува некадашње оптативно значење.

1.7. У даљем тексту Девушкин анализира *Белкинове приче* Александра Сергејевича Пушкина и у наведеном контексту поново имамо употребу деминутива – „заблудшая овечка” уместо стандардног фразеологизма „заблудшая овца” (РХСФР II, 1979: 26). У оба превода је дата иста синтагма – *заблудела овчица*. Рекли смо да деминутив у руском приказује емоционални однос према нечему, док је у српском употреба ове фразеолошке варијанте, која представља наслеђе из библијског језика, језички и стилски оправдана.

Савременом читаоцу је у Максимовићевом преводу такође занимљива рекција – употреба локатива на месту генитива: „кад се сети **о** заблуделој овчици својој, **о** ћерчици Дуњаши!”

1.8. Последњи пример ексцерпиран из романа *Бедные люди* свакако је најупечатљивији и садржи две фразеолошке јединице. Говорећи о послу чиновника, Макар Девушкин употребљава разговорно *наш брат* у значењу ’ми, ја и мени слични, овакви као ја’ (РХСФР I, 1979: 58). У савременом преводу дата је синтагма *наш човек*, што се у остатак текста стилски уклопило, док Максимовић за превод фразеолошке јединице користи лексему *потчињени*.

У претходном примеру посведочен је и израз „а от дела-то *бочком да стороночкой*”, који је, према подацима који су нама били доступни, у време Достојевског представљао фразеолошки оцазионализам. Осим у мноштву цитата из романа, пронашли смо га код неколико савремених аутора, али са извесном дозом сигурности може се претпоставити да је преузет од Достојевског, тј. да је наведени израз из језика Достојевског ушао у фразеолошки фонд савременог руског језика. Јовићевић даје неутрално „а од посла се подаље држи”, док Максимовић такође користи фразеологизам: „а с посла се извуче *као тарана из лонца*”, тј. у последњем је остварена еквивалентност на плану сликовитости, али не и на семантичком плану.

2. За грађу на српском одабрали смо приповетку Иве Андрића *Проклетта авлија*, која осим богатог поетског језика садржи фразеолошке јединице – срж народног језика. Говор одређених становника истанбулске „проклетте авлије” проткан је изражајним фразеологизмима, којима аутор илуструје друштвени статус, порекло, емоционални набој, као и аутентично приповедање главног јунака (приповедача или наратора). Андрић користи фразеологизме у изворном облику те само један пример из ексцерпираних грађе можемо уврстити у игру речи.

Иво Андрић „Проклета авлија”, Београд, 1976. (сабрана дела)	„Проклятый двор”, М., 1984 (перевод Т. Поповой, собрание сочинений)
(2.1) Јадна ти младост! (10)	Одно горе с этой молодежью! (194)
(2.2) ... ниси ти Растислав, него Распислав! (10)	... не Растислав ты, а Мотайслав! (195)
(2.3) ... не зарезују никог... (17)	... и плюют на все и вся... (199)
(2.4) Два би ока, што кажу, у глави завадила. (20)	... как говорится, поссорить два глаза на одном лице. (200)
(2.5) Пазила ме је као очи у глави. (20)	Берегла меня как зеницу ока. (201)
(2.6) Признај, јади те не знали! (34)	Сознайся, чтоб тебе горя не знать! (211)
(2.7) Откако је света и века... (76)	С тех пор как существует мир... (237)
(2.8) ... без душе и памети... (103)	... без души и совести... (254)
(2.9) ... и он ни крив ни дужан... (103)	... сам того не ведая... (254)
(2.10) ... никад није био чистих руку... (109)	Он был нечист на руку... (257)
(2.11) ... жене му испиле мозак... (109)	Женщины высосали из него силы... (257)
(2.12) ... га... некадашње друштво пустило низ воду... (109)	... дружки бросили его на произвол судьбы. (257/258)
(2.13) ... не гријеши душе. (113)	... не бери греха на душу. (260)
(2.14) Шта је, Хајмо, разбибриго моја, шта има ново? (115)	Ну что, Хаим, радость моя, что новенького? (262)
(2.15) ... овде и нема здрава човека при чистој памети. (115)	... здесь не осталось никого, кто был бы в своем уме. (262)

2.1. Пример *јадна ти младост!* спада у фразеолошки жанр клетве у значењу 'јадна ти била младост', који је транспозицијом прешао у идиом. За српско говорно подручје карактеристична је употреба клетви, у највећем броју случајева са кореном -бог-, међутим, код Андрића оне нису заступљене у толиком обиму јер су јунаци исламске вероисповести. Према нашем мишљењу, превод није одговарајући. Изгубљена је сликовитост и одређена архаичност израза, којом се показује обраћање старијег ка млађем и генерацијски јаз.

2.2. Фразеологизам у значењу 'ти си распиник' (други пример) оформљен је помоћу личних имена. Игра речи са личним именима карактеристична је за српски језик. Основни вид је модел *Радоје и Јадоје*, које је аутор синтаксички конкретизовао – није *а* него *б*. Мења се прва компонента сложене *Расту-* на *Распи-*, док друга остаје иста.

Преводилац на руски језик у ширем смислу прилагодио је превод. Глагол *мотать* (императив *мотай*) означава 'расипати, разбацити, траћити'. Иако преводиочево решење представља дослован превод – успешно се уклопио и стилски и семантички.

2.3. У трећем примеру одрична заменица замењена је фразеологизмом, заменицом са значењем генерализације 'все и вся'. Оба глагола, и *зарезивати* и *плевати*, припадају колоквијалном језику, те је остварена стилска обојеност, важна у превођењу фразеолошких јединица овог типа.

2.4. Аутентични српски фразеологизам на руски језик је дословно преведен, осим сегмента у *глави – на лице*. По жанру представља изреку, а познато је да се пословице и изреке често уводе, а у наведеном случају уводни израз је *што кажу*. У језику превода сугерише се да је у оригиналу песничка слика, иако је она изражена фразеолошком јединицом.

2.5. Наредни пример *као очи у глави* према фразеолошком жанру представља устаљено поређење. Начин превођења – фразеолошки аналог, јер је у оригиналу множина – *очи*, а у преводу једнина – *зеница ока*, која представља библиизам. Употребљен је русифицирани фразеологизам који води порекло из црквенословенског језика.

Напомена.

Сва три преводиоца Његошевог спева Горски вијенац стих 'како очи своје у глави' на руски језик превела су фразеологизмом *как зеницу ока* (Пејановић 2010: 200).

2.6. Израз *јади те не знали* према фразеолошком жанру представља узречицу. На руски је преведен дословно *чтоб тебе горя не зная*, чиме је лишен народног колорита јер је у руском стилски неутралан.

2.7. Наредни пример ексцерпиран из богатог Андрићевог језика – *от како је света и века*, дословно је преведен на руски језик, тј. представља нефразеолошки описни превод. Руски фразеологизам *испокон веков* стилски јесте архаичан, али би се боље уклопио у тип текста – почетак нарације.

2.8. Копулативна синтагма *без душе и памети* могла би се сврстати у хендијадис као фразеолошки жанр. Нажалост, контекст не даје ширу семантизацију. Руски превод представља фразеолошки аналог, који је употребљен ради јаснијег исказивања значења.

2.9. Пример је такође изражен стилском фигуром хендијадис у српском језику, док је преведено сликовито устаљеним изразом (*сам*) *того не ведая* 'не знајући'. Иако је значење промењено употребом глаголског прилога архаичног глагола *ведать*, реченица је наведеним преводним решењем стилски уобличена.

2.10. Нефразеолошки спој речи *никад није био чистих руку* може се сматрати ауторским или индивидуалним фразеологизмом, у језику није шире распрострањен. На руски је преведен устаљеним фразеологизмом *нечист на руку* у значењу 'има дуге прсте, лопов је' (РХСФР II, 1979: 361), што у широј семантици може бити повезано са српским фразеологизмом *имати шести прст*. Евидентна је заједничка словенска слика поимања света, у наведеном случају *прст* и *рука* имају пренесено значење 'оруђе крађе'.

2.11. Следећи пример је занимљив у оба извора. Српски фразеологизам (*жене*) *му испиле мозак* на руски је преведен фразеолошком јединицом *высотать силы из кого-то*. Семантика није пренета, док сликовитост јесте остварена. Иако преводиочево решење не представља ни аналог (нема исто значење), ни еквивалент (нема одговарајућу структуру), у ширем смислу је прихватљиво јер у оба случаја карактерише јунаково стање и верно га преноси.

2.12. Овај пример је подударан са претходним, тј. спада у групу фразеологизама који немају једнако значење, али припадају истој семантичкој сфери. *Пустити низ воду* значи 'не бранити', а *бросити на произвол судьбы* 'препустити судбини', али у оба примера шири смисао може бити 'оставити на милост и немилост'. Остварена је сликовитост и задржана одговарајућа стилска обојеност.

2.13. Идиом *не гријеши душе* на руски је преведен фразеолошким еквивалентом црквенословенског порекла *не бери греха на душу*. Српском глаголу *грешити* одговара руска именица *грех* – међутим, структура, семантика и сликовитост су пренети, те наведени пример можемо сврстати у тзв. релативне еквиваленте (Пејановић 2010: 162).

Посведочена је и употреба генитива *душе* на месту акузатива.

2.14. У примеру *разбибрига* видимо формирање сложенице од некадашњег фразеологизма *разбити/разбијати бригу*. Иако *разбибрига* семантички не одговара обраћању *радост моя*, може се сматрати одговарајућим преводом јер оба израза осликавају комуникацију добрих познаника.

2.15. У последњем примеру ексцерпираном из Андрићеве приповетке додавањем придева *здрав* посведочена је ауторска трансформација фразеологизма којом се појачава значење. Руски превод *в своем уме* одговара и семантички и стилски, те представља најфреквентнију конструкцију у наведеној ситуацији.

3. У једну од „преводиочевих мука”, како је говорио чувени бугарски теоретичар превођења Сидер Флорин, свакако спада превођење фразеолошких израза. Фразеологизам „чува, поред јединственог лексичког значења, националну специфичност и сликовитост изражену управо одређеним лексичким јединицама које га чине” (Маројевић 1989: 28).

Преводилачка решења могу садржати одређене дистинкције. У прву спадају примери који су превођени по принципу фразеологизам – фразеологизам, тј. представљају еквивалент, док се фразеолошким аналозима сматрају јединице којима није иста структура, али јесте семантика и сликовитост. Пошто је реч о сродном словенском језику, одређени број фразеологизама се преводи фразеолошким еквивалентом који, у зависности од типа текста, може водити порекло од старословенског или црквенословенског (обично из Светог писма) и ти су се фразеологизми у оба језика у потпуности асимиловали. У преводима Достојевског на српски језик у ову групу можемо уврстити примере 1.1. и 1.6, као и парцијални фразеологизам из примера бр. 1.3. Занимљиво је да у преводу Андрића на руски језик управо ова група представља најчешће преводилачко решење, са напоменом да се у већини случајева користе аналози који веродостојно преносе сликовитост и стилски одговарају оригиналу.

Друга дистинкција је разликовање буквалног и дословног превода, када се преводи песничка слика која у језику превода није устаљена и читалац то схвата као ауторску песничку слику, а не фразеологизам. У преводима на српски језик то су примери под бројем 1.2. и 1.7, док је у преводу Андрића на руски језик наведена група такође веома заступљена, те у њу можемо уврстити примере 2.1, 2.2, 2.4, 2.6, 2.7. и 2.14.

Следећа је дистинкција нефразеолошки превод фразеолошке јединице – лексемом, синтагмом или реченицом. Ово је најзаступљенија група у преводима Достојевског на српски и у њу је ушло више примера из ексцерпираних грађе. На руски језик фразеологизми из Андрићевог дела нису превођени на овај начин.

И, последња дистинкција, јесте нулти превод и фразеологизам као супституција. Нулти превод се користи када преводилац из разних разлога (није разумео, не постоји еквивалент...) у преводу изоставља тај део, али искључиво у случајевима када се не нарушава структура текста.

Фразеолошка супституција настаје када нефразеолошка веза речи бива преведена фразеологизмом, чиме се надокнађује нефразеолошко превођење фразеологизама. Не сме се, међутим, у томе претеривати, јер се у преводу може нарушити стилска компактност изворног дела (Маројевић 1989: 31). Таквих примера у нашој анализи, међутим, нема.

3.1. На основу свега наведеног може се закључити да истраживање спроведено на грађи романа Достојевског „Бедные люди” показује да је превођење руских фразеологизама фразеологизмом и дословним преводом заступљено, али да се, упркос изражајним могућностима српске фразеологије, у већем броју примера фразеолошка јединица преводи лексемом, синтагмом или реченицом.

У превођењу српског књижевног дела на руски језик ситуација је донекле друкчија и потврђује богатство руског фразеолошког фонда. Без обзира на то да ли се ради о преводном фразеолошком еквиваленту, аналогу или фразеологизму шире семантике, анализирани примери показују да је у руском преводу у већини случајева употребљена фразеолошка јединица.

ЛИТЕРАТУРА

- Бабовић 1981:** Милосав Бабовић, *Стваралаштво Достојевског*, Београд: Рад.
- Баји 1961:** Ш. Балли, *Француска стилистика*, Москва: Издательство „Иностранной литературы”.
- Брагина 1983:** А. А. Брагина, Устойчивые словосочетания и живая норма современного языка, у: *Литературная норма в лексике и фразеологии*, Москва: Наука, 173–182.
- Виноградов 1947а:** В. В. Виноградов. *Русский язык*, Москва–Ленинград: Учпедгиз.
- Виноградов 1947б:** В. В. Виноградов, Об основных типах фразеологических единиц в русском языке, у: *Академик А. А. Шахматов (1864–1920)*, Москва–Ленинград, 339–364.
- Маројевић 1989:** Р. Маројевић, Фразеолошки проблеми превођења, у: *Лингвистика и поетика превођења (међусловенски превод)*, Београд: Научна књига.
- Мршевић Радовић 2008:** Д. Мршевић-Радовић, *Фразеологија и национална култура*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
- РХСФР I 1979:** *Rusko-hrvatski ili srpski frazeološki rječnik* (red. A. Menac), I dio (A–H), Zagreb: Školska knjiga.
- Пејановић 2010:** Ана Пејановић, *Фразеологија Горског вијенца*, Подгорица: ЦАНУ.
- Шански 1985:** Н. М. Шанский, *Фразеология современного русского языка*, Москва: Высшая школа.

Е. Р. Байович

СТАТУС ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ: МЕЖДУ ЛЕКСЕМАМИ И СОЧЕТАНИЯМИ
(В РУССКО-СЕРБСКОЙ КОНТАКТНОЙ ЗОНЕ)

Резюме

В настоящей работе рассматриваются фразеологические единицы различной формальной и семантической структуры и их отношение к лексическим и синтаксическим единицам. Анализ проведен на материале эпистолярного романа Ф. М. Достоевского *Бедные люди* и его сербских переводов, а также повести Иво Андрича *Проклятый двор* и ее русского перевода. У русского классика особое внимание уделяется игре слов с лексическими компонентами фразеологизма, причем фразеологизм в тексте воспринимается как нефразеологическая конструкция. Андрич же использует фразеологизмы, прекрасно вписывающиеся в текст, но имеющие исконно народную форму. Перевод на близкородственный славянский язык выявляет решения, которые, как показал обследованный материал, могут иметь определенные различия.

Ключевые слова: фразеологические единицы, лексические компоненты фразеологизма, лексемы, словосочетания, игра слов.